

Eduskunta/Sivistysvaliokunta: Helsingin yliopiston lausunto

Asia: U 73/2025 vp

Helsingin yliopisto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi valtioneuvoston U-kirjeestä 73/2025 vp. Lausunnossamme keskitymme erityisesti Horisontti Eurooppa -asetusehdotukseen sekä ehdotukseen puiteohjelman täytäntöönpanoa koskevasta erityisohjelmasta.

Helsingin yliopisto yhtyy Suomen kantaan, jonka mukaan on ensisijaisen tärkeää turvata EU:n tutkimus- ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana. Yliopisto huomauttaa, että Euroopan kilpailukyvyyn ja resilienssin sekä globaalien haasteiden ratkaisemisen näkökulmasta on keskeistä, että EU:n tutkimus- ja innovaatorahoituksessa huomioidaan tasapainoisesti koko TKI-ketju. Tämä edellyttää myös vahvaa panostusta perustutkimukseen, jonka välittömiä hyötyjä ei vielä välttämättä kyetä tunnistamaan, mutta joka luo perustan tuleville tieteellisille läpimurroille ja yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle, kuten innovaatioille ja niiden kaupallistamiselle.

Tutkimuksen korkea laatu ja avoimuus ovat Horisontti Euroopan ytimessä

Helsingin yliopisto tunnistaa Euroopan komission Horisontti Eurooppa -esityksessä merkittäviä vahvuuksia: komissio kunnioittaa ohjelman itsenäisyyttä omalla oikeusperustallaan, kasvattaa rahoituskehystä ja tavoittelee yksinkertaistamista. Yliopisto on kuitenkin huolissaan siitä, miten avoin kilpailu ja korkea laatu toteutuvat erityisesti puiteohjelman osissa, joissa sovelletaan Euroopan kilpailukykyrahaston sääntöjä.

Komissio esittää, että suurin osa Horisontti Euroopan pilarin II kilpailukykytoimista kuuluisi Euroopan kilpailukykyrahaston sääntelyn ja ohjausmenettelyjen piiriin. Komissio ei kuitenkaan esitä, miten tämä linkitys käytännössä toteutettaisiin. Tämän seurauksena ohjelmien roolit hämärtyvät, päällekkäisten aloitteiden ja hallinnollisen monimutkaisuuden riski kasvaa ja rahoituksen ehtojen ennakointi vaikeutuu. Euroopan tilintarkastustuomioistuin on tammikuussa 2026 antamassaan lausunnossa¹ tunnistanut samat haasteet ja korostanut tarvetta sääntöjen selkeämpään ja johdonmukaisempaan soveltamiseen kilpailukykyrahaston ja Horisontti-ohjelman linkityksessä.

Horisontti Eurooppa -ohjelman rahoituspäätökset perustuvat ensisijaisesti tieteellisen laadun arviointiin ja avoimen kilpailun periaatteisiin. Kilpailukykyrahastossa sen sijaan sovelletaan erilaisia kriteerejä, kuten EU-etuusperiaatetta (*EU preference*), joka ohjaa rahoitusta ensisijaisesti EU:n sisäisille toimijoille. Täsmälliset kilpailukykyrahaston arviointikriteerit määriteltäisiin lopullisesti vasta komission valmistelemissa työohjelmissa.

Helsingin yliopisto korostaa selkeän hallinnollisen ja oikeudellisen erottelun merkitystä Horisontti Euroopan ja kilpailukykyrahaston välillä, jotta Horisontti-ohjelman tavoitteet, kuten tieteellisen erinomaisuuden vahvistaminen, voidaan turvata. Tämä erottelu on edellytys tutkimuksen autonomian, monialaisuuden ja tieteellisen erinomaisuuden säilymiselle sekä

¹ [Lausunto 02/2026, joka koskee ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman Horisontti Eurooppa perustamisesta vuosiksi 2028–2034, sen osallistumista sekä tulosten levittämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja asetuksen \(EU\) 2021/695 kumoamisesta \(COM/2025/543 final\)](#)

kansainvälisen tutkimusyhteistyön jatkuvuuden varmistamiselle, joka kilpailukykyrahastossa on lähtökohtaisesti rajatumpaa.

Avoimen tieteen periaatteet, tutkimusintegriteetin ja -etiikan kunnioittaminen sekä tieteen vapaus on säilytettävä läpileikkaavina periaatteina koko Horisontti-ohjelmassa. Kaikkien rahoitettavien hankkeiden arvioinnin ja toteutuksen on oltava läpinäkyvää ja vastuullista. Selkeät, vakaat ja ennakoitavat säännöt ovat keskeisiä EU:n tutkimus- ja innovaatioekosysteemin houkuttelevuuden ja pitkäjänteisen vaikuttavuuden kannalta.

On myös syytä huomata, että komissio ehdottaa jäsenvaltioiden rooliksi kilpailukykyrahaston tarkemman sisällön osalta pelkästään neuvoa-antavaa asemaa, mikä pienentää Suomen ja muiden EU-jäsenmaiden vaikutusmahdollisuutta myös Horisontti Euroopan kilpailukykypuolen osalta.

EU:n kilpailukykyä ei voi rakentaa kapea-alaisesti

Helsingin yliopisto korostaa, että Horisontti Euroopan rahoittaman tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan tulee säilyä laaja-alaisena ja monitieteisenä. Vain eri tieteenalojen näkökulmien yhdistäminen mahdollistaa kyvyn vastata kompleksisiin globaaleihin haasteisiin, jotka kytkeytyvät yhteiskunnan moniin osa-alueisiin. Samalla on varmistettava, että ohjelman tieteellinen perusta on riittävän laaja, sillä tulevaisuuden haasteita ei voida ennustaa ja ennakoimattomat ongelmat edellyttävät monialaisia ratkaisuja.

Yliopisto ilmaisee huolenaiheensa siitä, että EU:n tutkimuspolitiikassa on havaittavissa kehityssuunta, jossa yhteiskunta- ja humanistiset tieteet (SSH) erotetaan omaksi kokonaisuudekseen ja irrotetaan muun muassa teknologisen kehityksen prosesseista. Tällainen eriyttäminen on vanhentunutta ja haitallista Euroopan kilpailukykyille. SSH-tieteet ovat itsessään olennaisia demokratian ja yhteiskunnan tilan ymmärtämisessä. Sen lisäksi SSH-tieteet voivat merkittävästi tukea teollisuuden kilpailukykyä ja teknologista itsenäisyyttä, kun niille annetaan riittävästi tilaa myös Euroopan kilpailukykyrahaston politiikkakokonaisuuksissa, kuten puhtaan siirtymän, terveyden, bioteknologian, digitaalisen johtajuuden sekä puolustuksen ja avaruuden teemoissa.

Horisontti-ohjelman Pilarin II rahoitus keskittyy tällä hetkellä pääasiassa kilpailukykyyn ja yhteiskunnalliset kysymykset, joihin SSH-alat vastaavat, ovat jääneet marginaaliin. Lisäksi tietyt kokonaiset tutkimusalat, kuten ekologia ja ilmastomuutoksen systeminen torjuminen, ovat jääneet täysin rahoituksen ulkopuolelle. SSH-alojen merkitystä Horisontti Euroopan rahoituksessa tulee vahvistaa, ja ne on sisällytettävä läpileikkaavina teemoina kaikkiin Pilarin II kilpailukykyosion hankkeisiin. Kokonaan puuttuvat tutkimusalat on myös lisättävä mukaan ohjelman teemoihin.

Laaja-alaisen ja ennakoimattomiin tulevaisuuden tarpeisiin vastaavan tutkimusperustan turvaaminen edellyttää myös, että Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) ja Marie Skłodowska-Curie -toimien (MSCA) alhaalta ylöspäin suuntautuva lähestymistapa ja erinomaisuuteen perustuva arviointi säilyvät koskemattomina. Näiden instrumenttien vaikuttavuus perustuu tutkijalähtöisyyteen ja tieteelliseen vapauteen, eikä niitä tule alistaa poliittisille, temaattisille tai alueellisille ohjauspaineille.

Tutkimuksen siviililuonne ja kansainvälisen yhteistyön turvaaminen

Helsingin yliopisto korostaa, että tutkimus- ja innovaatiotoiminta on luonteeltaan kansainvälistä ja Horisontti Euroopan tulee jatkossakin säilyä avoimena ja houkuttelevana

yhteistyöalustana myös assosioituneille maille. Ohjelman keskeisiin periaatteisiin tulee jatkossakin kuulua avoimen julkaisemisen velvoite, joka vahvistaa tutkimuksen vaikuttavuutta, kansainvälistä yhteistyötä ja läpinäkyvyyttä.

Yliopisto on huolissaan siviililuonnetta koskevan artiklan poistamisesta Horisontti Euroopan -asetusehdotuksesta, sillä sen vaikutuksia ei ole riittävästi selkeytetty. Erityisesti on epäselvää, missä laajuudessa puolustustutkimus voisi olla mahdollista ohjelman eri osissa Euroopan innovaationeuvoston (EIC) ulkopuolella, jolle on säädetty erillinen oikeusperusta nykyisessä ohjelmassa.

Siviililuonnetta koskevan artiklan poistamisen vaikutukset kansainväliseen yhteistyöhön ja ohjelman avoimuuteen on arvioitava huolellisesti, eikä sen poistaminen saa johtaa rahoituksen liialliseen ohjautumiseen puolustustutkimukseen. Yliopisto huomauttaa, että puolustus- ja kaksikäyttötekniologioiden kehittäminen nojaa pitkälti avoimeen, uutta luovaan perustutkimukseen eikä tätä pohjaa tule kaventaa keskittämällä Horisontti-ohjelman rahoitusta liikaa tiettyyn alaan.

On myös varmistettava, että käynnissä olevassa Horisontti Eurooppa -ohjelmassa määritellyt turva- ja suojausmekanismit päivitetään siviililuonnetta koskevan artiklan poistaminen huomioon ottaen. Mekanismeissa on määriteltävä aukottomasti muun muassa keskeinen terminologia (esimerkiksi kaksikäyttötutkimus ja samanmieliset kumppanit), eettiset periaatteet sekä julkaisemiseen, datan hallintaan ja tutkimusyhteistyön avoimuuteen liittyvät mahdolliset rajoitteet, jotta tutkijoiden ja tutkimusorganisaatioiden asema on selkeä ja asianmukaisesti turvattu.

EU:n tutkimuspanostusten määrää on kasvatettava

Suomi on nykyisessä Horisontti Eurooppa -puiteohjelmassa selkeästi nettosaaja 1,4 miljardin euron rahoitussaannolla, mikä vastaa noin 2,8 % ohjelman kokonaisrahoituksesta. Vertailun vuoksi Suomen suhteellinen maksuosuus EU-budjettiin vuonna 2024 oli 1,67 %. Yliopistot muodostavat Horisontti-rahoituksen merkittävimmän saajaryhmän ja monipuolisimman hyödyntäjäkunnan. Helsingin yliopisto on korkeakouluista menestynyt parhaiten puiteohjelman tiukassa rahoituskilpailussa.

Hallitus on asettanut tavoitteeksi EU:n TKI-rahoituksen merkittävän kasvattamisen. Tämä edellyttää ensinnäkin kansallisen tieteen ja tutkimuksen tason ylläpitämistä korkeana, jotta Suomi voi menestyä myös tulevilla ohjelmakierroksissa. Toiseksi, Suomen kantaa EU:n tutkimus- ja innovointipanostusten lisäämisestä on puolustettava määrätietoisesti.

Komission ehdottama 175 miljardin euron budjetti Horisontti Eurooppa -ohjelmalle on välttämätön Euroopan kilpailukyvyyn, resilienssin ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Helsingin yliopisto kuitenkin huomauttaa, että budjettikasvu ei suoraan käänny samassa suhteessa tutkimus- ja innovointitoiminnan lisääntymiseen, sillä korkea inflaatio ja nousevat kustannukset vähentävät rahoituksen todellista vaikutusta. Vaikka ehdotettu budjetti lähes kaksinkertaistaisi tulevan puiteohjelman rahoituksen, tuettavien tutkijoiden ja hankkeiden määrä ei kasva samassa mittakaavassa. Tämän vuoksi komission budjettiesitystä tulee pitää neuvottelujen lähtökohtana.